

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ ПРАВА

**КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

**ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
УЧАСНИКІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ
“КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 2001 РОКУ: 20 РОКІВ ПІСЛЯ
ПРИЙНЯТТЯ”
(29 КВІТНЯ 2021 РОКУ)**

КИЇВ — 2021

Збірка тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу “Кримінальний кодекс України 2001 року: 20 років після прийняття” (29 квітня 2021 року) / упоряд. А.А. Стрижевська, К.П. Задоя, Д.С. Птащенко, С.Д. Шапченко. К., 2021. 127 с.

Тези доповідей подані в авторській редакції.

ЗМІСТ

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС 2001 РОКУ ЯК ЕТАП У РЕФОРМУВАННІ ВІТЧИЗНЯНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

Баулін Ю.В. КК України 2001 року і проект нового КК України: наступність та новації	5
Стрельцов Є.Л. Розвиток кримінального законодавства: визначення та напрямки	10
Хавронюк М.І. Якість Кримінального кодексу: як її забезпечити та якою є справжня роль вчених-кримінологів?	15
Сингаївська І.В. Тенденція універсалізації та уніфікації кримінального законодавства в положеннях проекту КК України	22
Шапченко С.Д. Новели первинної редакції Кримінального кодексу України 2001 року: окремі характеристики та загальні оцінки	26

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ 2001 РОКУ

Олійник О.С. Принципи права як основа реформування кримінального законодавства	35
Демчук П.В. Значення принципу законності для кримінально-правової політики держави: вступні зауваги	40
Фесенко Є.В. Поняття та значення об'єкта злочину (проблемні питання)	45
Чуб Ю.С. Інститут кримінальних проступків як одне із недоцільних нововведень у кримінальне законодавство України	47
Дунаєва Т.Є., Крайник Г.С. Питання розмежування злочину та кримінального проступку у кримінальному законодавстві України	51
Рубащенко М.А. Проблеми гармонізації та тлумачення понять, обумовлені прийняттям «закону про кримінальні проступки»	54

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ 2001 РОКУ

Гуторова Н.О. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення у сфері фармацевтичної діяльності	59
Дудоров О.О. Кваліфікація зловживання впливом – питань стало менше	65
Мовчан Р.О. Доповнення Кримінального кодексу України ст. 158-3:	74

дослідження з позицій системного аналізу	
Боровенко В.М. Сучасні проблеми кваліфікації порушення правил міжнародних польотів	78
Зайцев О.В. Кримінальна відповідальність підсанкційних суб'єктів: законотворчі ініціативи	84
Акімов М.О. Кримінально-правова оцінка створення та діяльності незаконних воєнізованих та збройних формувань: деякі проблеми та перспективи вирішення	88
Андрушко А.В. «Тривалий час» як оцінне поняття у ч. 2 ст. 146 Кримінального кодексу України	93
Михайліченко Т.О. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження ВІЛ чи іншої невиліковної інфекційної хвороби як кримінальний проступок	96
Забуга Ю.Ю. Ненадання допомоги хворому медичним працівником як кримінальний проступок	101
Чижиков О.О. Щодо безпосереднього об'єкту злочинів, які вчиняються службовими особами місцевого самоврядування у сфері нотаріальної діяльності	106
Короленко І.В. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: огляд національної судової практики	109
Бакулей М.А. Незаконна вимога оплати за надання медичної допомоги в державних чи комунальних закладах охорони здоров'я	114
Дем'як П. Правопорушення, пов'язані з корупцією: кримінально-правова чи адміністративно-правова природа?	117
Комаровський М.Д. До питання про послідовність розділів Особливої частини КК України в проекті нового Кримінального кодексу	120
Задоя К.П. Стаття 434 КК 2001 року (“Погане поводження з військовополоненими”): приклад наступності чи інерційності кримінального законодавства?	124

Андрушко А.В., доцент кафедри кримінального права та процесу Ужгородського національного університету, кандидат юридичних наук, доцент

«Тривалий час» як оцінне поняття у ч. 2 ст. 146 Кримінального кодексу України

Практика кримінально-правової оцінки незаконного позбавлення волі або викрадення людини як такого, що здійснювалося протягом тривалого часу, надзвичайно різниться. Знайти тут якісь закономірності фактично неможливо. Так, наприклад, Олександрійський міськрайонний суд Кіровоградської області кваліфікував незаконне позбавлення чоловіка волі за ознакою «здійснюване протягом тривалого часу», хоча потерпілого утримували в салоні автомобіля всього упродовж години [1]. Натомість Синельниківський міськрайонний суд Дніпропетровської області не вважав за доцільне кваліфікувати відповідним чином незаконне позбавлення волі потерпілого, якого група осіб утримувала в гаражі протягом кількох діб [2]. Загалом практика кваліфікації незаконного позбавлення людини волі, що продовжувалось всього протягом кількох годин (а то й менше), як такого, що здійснювалось упродовж тривалого часу, є доволі поширеною (водночас в багатьох вивчених автором випадках за фактично аналогічних обставин суди навпаки не кваліфікували дане посягання за цією ознакою; так само в судовій практиці не бракує прикладів, коли суди не враховували тривалий час, протягом якого здійснювалося незаконне позбавлення свободи, у випадках протиправного утримання потерпілої особи упродовж кількох днів і навіть тижнів). При цьому суди майже ніколи не вказують, що, кваліфікуючи розглядуване діяння таким чином, вони беруть до уваги не тільки час, протягом якого особа була незаконно позбавлена свободи, а й враховують спосіб та місце її тримання, інші конкретні обставини справи, стан її здоров'я, вік тощо [3, с. 302]. Одним із нечисленних винятків є вирок Артемівського міськрайонного суду Донецької області, який дійшов висновку про необхідність виключення з обвинувачення такої кваліфікуючої ознаки незаконного позбавлення волі, як вчинення його протягом тривалого часу. Обґрунтовуючи своє рішення, суд зазначив, що виходив із сукупності досліджених доказів, зокрема, урахував конкретний період незаконного позбавлення свободи (орієнтовно сім годин), відсутність додаткових умов та стан здоров'я потерпілого [4].

У цьому контексті необхідно зазначити, що в юридичній літературі неодноразово пропонувалося визначити у кримінальному законі конкретний часовий проміжок, незаконне утримання протягом якого має посилювати кримінальну відповідальність за розглядуване посягання. Так, наприклад, Я.Г. Лизогуб [5, с. 90–91] та А.С. Політова [6, с. 13] переконані, що таким мінімальним часовим проміжком має бути три доби. Натомість Н.В. Бойко [7, с. 90], О.О. Володіна [8, с. 172] та О.С. Наумова [9, с. 76–77] вважають за доцільне встановити, що під «тривалим часом» незаконного позбавлення волі або викрадення людини слід розуміти позбавлення свободи на строк понад сім діб.

У кримінально-правовій літературі пропонуються й інші проміжки часу, утримання протягом якого має тягнути посилену відповідальність. Приміром, С.В. Науменко вважає, що таким часом має бути понад дві доби [10, с. 220], на переконання О.В. Нікуліної – понад один місяць [11, с. 7]. Зазначимо також, що різним є й відповідний зарубіжний досвід. Так, у КК Мексики (ст. 364) обставиною, що обтяжує кримінальну відповідальність за незаконне позбавлення свободи, визнано протиправне утримання людини понад 24 години, в КК Болівії (п. 3 ч. 2 ст. 292) та КК Литви (ч. 2 ст. 146) – понад 48 годин, у КК Болгарії (п. 5 ч. 3 ст. 142а) – понад дві доби, в КК Фінляндії (п. 1 ст. 2 глави 25) – понад 72 години, в КК Індії – три або більше дні (ст. 343) та десять або більше днів (ст. 344), у КК Польщі (§ 2 ст. 189) – понад сім днів, у КК Латвії (ч. 2 ст. 152), КК Німеччини (п. 1 ч. 3 § 239) та КК Словенії (ч. 4 ст. 133) – понад один тиждень, у КК Бельгії (ст. 435), КК Гватемали (ст. 204) та КК Швейцарії (ст. 184) – понад десять днів, у КК Бразилії (§ 1 ст. 148), КК Іспанії (ч. 3 ст. 163), КК Колумбії (ч. 2 ст. 170) та КК Хорватії (ч. 3 ст. 136) – понад п'ятнадцять діб, у КК Австрії (ч. 2 § 99), КК Аргентини (ч. 5 ст. 142), КК Бельгії (ст. 436) та КК Тунісу (ч. 2 ст. 251) – понад один місяць, у КК Федерації Боснії та Герцеговини (ч. 2 ст. 179), КК Сербії (ч. 4 ст. 63) та КК Чорногорії (ч. 3 ст. 162) – понад тридцять днів. Таким чином, підходи зарубіжних законодавців до визначення відповідного часового проміжку суттєво різняться. На наш погляд, переконливі аргументи на користь того чи іншого проміжку часу протиправного позбавлення свободи, який має кримінально-правове значення, навести складно. Визначити чітку грань, яка б відділяла менш і більш суспільно небезпечне незаконне позбавлення свободи, залежно від часу, протягом якого воно тривало, навряд чи можливо [3, с. 303]. У зв'язку з цим вважаємо, що має рацію З.А. Загинеї, яка зазначає, що конкретизація цієї кваліфікуючої ознаки у статті 146 КК України не сприятиме належній кримінально-правовій оцінці дій особи, яка вчинила незаконне позбавлення особистої свободи або викрадення людини. При тлумаченні тривалого часу як кваліфікуючої ознаки незаконного позбавлення волі або викрадення людини слід виходити не лише з об'єктивних темпоральних критеріїв, а й з чинників суб'єктивного характеру (зокрема, віку потерпілої особи, стану її здоров'я, умов тримання), вплив яких на сприйняття тривалості вказаного посягання не менш важливий. Конкретизація тривалого часу вчинення вказаного злочину фактично «відкидає» можливість кваліфікації за ч. 2 ст. 146 КК України випадків скоєння злочину, який тривав упродовж меншого часу, проте був поєднаний з іншими обставинами суб'єктивного характеру [12, с. 348–349].

Зазначимо, що на тривалий час (без конкретизації часового проміжку) незаконного позбавлення свободи як на його кваліфікуючу ознаку вказано у кримінальному законодавстві Греції (ст. 325), Данії (ч. 2 § 261) та Норвегії (ст. 255).

Варто мати на увазі те, що тривалість незаконного позбавлення свободи є доволі умовною хоча б тому, що залежить від причини звільнення потерпілої особи. Якщо звільнення такої особи відбулося з волі винного, можна чітко визначити строк, протягом якого вона незаконно утримувалась. Інша справа –

коли звільнення потерпілого відбулося з незалежних від волі винного причин (наприклад, потерпілому вдалося втекти з приміщення, в якому його протиправно утримували). Скільки б ще тривало незаконне позбавлення особи свободи у таких випадках – говорити складно. Водночас для кваліфікації розглядуваного діяння як такого, що здійснювалося протягом тривалого часу, значення має саме той проміжок часу, протягом якого особа була реально позбавлена свободи пересування [3, с. 304].

Список літератури

1. Вирок Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської обл. від 14 травня 2014 р. (справа № 398/7920/13-к) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/38748209>
2. Вирок Синельниківського міськрайонного суду Дніпропетровської обл. від 9 листопада 2012 р. (справа № 437/2531/12) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/27878794>
3. Андрушко А.В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ: Ваіте, 2020. 560 с.
4. Приговор Артёмовского горрайонного суда Донецкой обл. от 31 января 2012 г. (дело № 1-298/2011) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/48406774>
5. Лизогуб Я. «Тривалий час» як оціночне поняття у статті 146 КК України. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 6 (198). С. 88–91.
6. Політова А.С. Кримінально-правова характеристика злочинів проти свободи особи за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.
7. Бойко Н.В. Ответственность за незаконное лишение свободы по советскому уголовному праву: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харьков, 1989. 164 с.
8. Володіна О.О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2003. 229 с.
9. Наумова О.С. Кримінально-правова протидія злочинам проти волі особи (за статтями розділу III Особливої частини КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 245 с.
10. Науменко С.В. Незаконное лишение свободы: уголовно-правовой и криминологический аспекты: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2011. 274 с.
11. Никулина Е.В. Анализ уголовно-правовых проблем похищения человека и его криминологическая характеристика в Северо-Кавказском регионе: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2006. 26 с.
12. Загиней З.А. Герменевтика кримінального закону України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 636 с.